

**SANOAT ISHLAB CHIQRISHIDA MAHSULOT SIFATINI TA'MINLASH
UCHUN XALQARO STANDARTLARNI JORIY ETISH USULLARI**

Sangimurodov Asadbek Quvondiq O'g'li

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti 2-kurs magistranti

Sanoat ishlab chiqarishida mahsulot sifati mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Global iqtisodiy integratsiya jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda mahsulot sifati ta'minlash masalasi nafaqat ichki bozor talablarini qondirish, balki xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish bilan ham bevosita bog'liqdir. Shu sababli sanoat korxonalarida xalqaro standartlarni joriy etish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro standartlar ishlab chiqarish jarayonlarini tartibga solish, mahsulot sifati barqaror darajada saqlash hamda iste'molchilarning ishonchini oshirishga xizmat qiladi. Hozirgi kunda dunyo amaliyotida mahsulot sifati va ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarishda eng keng qo'llanilayotgan standartlar qatoriga ISO xalqaro standartlari kiradi. Xususan, ISO 9001 sifat menejmenti tizimi, ISO 14001 ekologik menejment tizimi, ISO 45001 mehnat xavfsizligi tizimi va boshqa standartlar sanoat korxonalarida keng qo'llanilmoqda. Ushbu standartlar korxonalarda ishlab chiqarish jarayonlarini tizimli ravishda tashkil etish, resurslardan samarali foydalanish hamda mahsulot sifati nazorat qilish imkonini beradi. Natijada ishlab chiqarish samaradorligi ortib, mahsulotlarning xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyati kengayadi.

Mahsulot sifati ta'minlashda xalqaro standartlarni joriy etishning asosiy yo'llaridan biri korxonalarda zamonaviy sifat menejmenti tizimini shakllantirish hisoblanadi. Sifat menejmenti tizimi korxonada faoliyatining barcha bosqichlarini qamrab oladi. Bunda mahsulotni loyihalash, ishlab chiqarish, saqlash, tashish va iste'molchiga yetkazib berish jarayonlari yagona boshqaruv tizimi asosida tashkil etiladi. Ushbu tizim orqali ishlab chiqarishdagi kamchiliklar aniqlanadi, ularni bartaraf etish choralarini ko'rish imkoniyati yaratiladi hamda sifatni uzluksiz takomillashtirishga erishiladi.

Sanoat ishlab chiqarishida xalqaro standartlarni joriy etish jarayoni bir necha bosqichlardan iborat bo'ladi. Avvalo, korxonada mavjud ishlab chiqarish jarayonlari tahlil qilinadi va ularning xalqaro standartlarga muvofiqligi baholanadi. Keyingi bosqichda zarur hujjatlar va reglamentlar ishlab chiqiladi. Shuningdek, korxonada xodimlari uchun sifat menejmenti tizimi bo'yicha o'quv treninglari tashkil etiladi. Bu esa xodimlarning xalqaro standartlar talablari bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Xalqaro standartlarni joriy etishda korxonada rahbariyatining faol ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Rahbariyat tomonidan sifat siyosatini ishlab chiqish, sifatni boshqarish bo'yicha aniq maqsadlarni belgilash hamda ularni amalga

oshirish uchun zarur resurslarni ajratish talab etiladi. Rahbariyatning sifat masalasiga bo'lgan e'tibori korxonalar xodimlarining ham ushbu jarayonga mas'uliyat bilan yondashishiga sabab bo'ladi.

Mahsulot sifatini ta'minlashda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish ham muhim omillardan biridir. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va ishlab chiqarish monitoringi vositalari mahsulot sifatini nazorat qilishda katta imkoniyatlar yaratadi. Masalan, ishlab chiqarish jarayonlarini real vaqt rejimida kuzatish orqali nuqsonlarni erta aniqlash va ularni tezkor bartaraf etish mumkin. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish hamda sifatni barqaror darajada saqlash imkonini beradi. 2025 yil holatiga ko'ra O'zbekiston sanoat korxonalarida xalqaro standartlarni joriy etish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatda eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, korxonalarni xalqaro sertifikatlash tizimiga jalb qilish hamda texnik jihatdan tartibga solish tizimini takomillashtirish bo'yicha davlat dasturlari qabul qilingan. Ushbu chora-tadbirlar natijasida ko'plab sanoat korxonalari ISO standartlari asosida faoliyat yuritishni boshladi. Bu esa milliy mahsulotlarning xalqaro bozorlarda tan olinishi va eksport hajmining ortishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, xalqaro standartlarni joriy etishda ilmiy tadqiqot muassasalari va oliy ta'lim tashkilotlarining ham roli muhimdir. Ushbu muassasalar tomonidan sanoat korxonalariga ilmiy-uslubiy yordam ko'rsatish, yangi texnologiyalarni joriy etish hamda malakali mutaxassislar tayyorlash ishlari amalga oshiriladi. Natijada sanoat korxonalarida sifat menejmenti tizimining samarali ishlashi ta'minlanadi.

Mahsulot sifatini oshirishda sertifikatlash tizimi ham alohida ahamiyat kasb etadi. Sertifikatlash mahsulotning belgilangan standartlarga muvofiqligini tasdiqlovchi jarayon hisoblanadi. Sertifikatlangan mahsulotlar iste'molchilar orasida yuqori ishonchga ega bo'ladi. Shu bilan birga, sertifikatlash korxonalar uchun yangi bozorlarni egallash imkoniyatini yaratadi. Xalqaro sertifikatga ega mahsulotlar eksport jarayonida kamroq to'siqlarga duch keladi. Sanoat ishlab chiqarishida sifatni ta'minlash jarayonida ichki audit tizimini tashkil etish ham muhim hisoblanadi. Ichki audit ishlab chiqarish jarayonlari va sifat menejmenti tizimining samaradorligini muntazam ravishda baholab borish imkonini beradi. Audit natijalari asosida aniqlangan kamchiliklar bartaraf etilib, tizimni yanada takomillashtirish choralari ishlab chiqiladi. Bu esa korxonalar faoliyatining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xalqaro standartlarni joriy etish jarayonida korxonalarda sifat madaniyatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Sifat madaniyati deganda xodimlarning har bir ishlab chiqarish jarayonida sifat talablariga qat'iy rioya qilishi, mas'uliyat bilan yondashishi va doimiy takomillashtirish tamoyillariga amal qilishi tushuniladi. Bunday muhitni shakllantirish uchun korxonalar ichida muntazam ravishda treninglar, seminarlar va malaka oshirish dasturlarini tashkil etish zarur. Natijada xodimlar sifatni ta'minlash

jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Mahsulot sifatini ta'minlashda standartlashtirish jarayonining samarali tashkil etilishi ham muhim rol o'ynaydi. Standartlashtirish ishlab chiqarish jarayonlarini yagona talablar asosida tashkil etish imkonini beradi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatoliklar va nomuvofiqliklarni kamaytiradi. Shuningdek, standartlashtirish mahsulotlarni ishlab chiqarish, saqlash va tashish jarayonlarida yagona me'yorlarga amal qilishni ta'minlaydi.

Zamonaviy sanoat ishlab chiqarishida sifatni boshqarish tizimi doimiy takomillashtirish tamoyiliga asoslanadi. Bu tamoyil ishlab chiqarish jarayonlarini muntazam ravishda tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish orqali tizimni yanada rivojlantirishni nazarda tutadi. Doimiy takomillashtirish jarayoni korxonalariga bozordagi o'zgarishlarga tez moslashish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi. Mahsulot sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish ham katta ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, energiya va resurslardan samarali foydalanish hamda mahsulot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Masalan, raqamli boshqaruv tizimlari, sun'iy intellekt asosidagi nazorat mexanizmlari va avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari sifatni nazorat qilish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi.

Xalqaro standartlarni joriy etish jarayonida logistika tizimini takomillashtirish ham muhim hisoblanadi. Mahsulotning sifati nafaqat ishlab chiqarish jarayonida, balki uni saqlash, tashish va iste'molchiga yetkazib berish bosqichlarida ham saqlanib qolishi zarur. Shu sababli logistika tizimida ham xalqaro standartlar talablariga mos keladigan boshqaruv usullaridan foydalanish lozim. Bu esa mahsulot sifati saqlanishini ta'minlab, iste'molchilar ishonchini mustahkamlaydi. Sanoat korxonalarida xalqaro standartlarni joriy etishda axborot tizimlaridan foydalanish muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy axborot texnologiyalari ishlab chiqarish jarayonlari haqida aniq va tezkor ma'lumot olish imkonini beradi. Bu ma'lumotlar asosida ishlab chiqarish samaradorligini tahlil qilish, nuqsonlarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha tezkor qarorlar qabul qilish mumkin. Natijada sifatni boshqarish jarayoni yanada samarali tashkil etiladi.

Sifatni boshqarish jarayonida iste'molchilar fikrini o'rganish ham muhim hisoblanadi. Iste'molchilar tomonidan bildirilgan taklif va e'tirozlar mahsulot sifatini yanada yaxshilash uchun muhim manba hisoblanadi. Korxonalar tomonidan iste'molchilar bilan doimiy aloqani yo'lga qo'yish, ularning talab va ehtiyojlarini o'rganish orqali mahsulot sifatini yanada takomillashtirish mumkin. Shu bilan birga, ekologik talablarni hisobga olish ham zamonaviy sanoat ishlab chiqarishining muhim jihatlaridan biridir. Ekologik standartlarga rioya qilish nafaqat atrof-muhitni muhofaza

qilishga, balki ishlab chiqarish jarayonlarining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, sanoat ishlab chiqarishida mahsulot sifatini ta'minlashda xalqaro standartlarni joriy etish korxonalar raqobatbardoshligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Xalqaro standartlar ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etish, resurslardan oqilona foydalanish hamda mahsulot sifatini barqaror darajada saqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarni joriy etish orqali milliy mahsulotlarning eksport salohiyati ortadi va mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Gertsik, Yu. G., Aksenova, A. M.** Vnedreniye sistem menedjmenta kachestva na osnove standartov ISO v ramkakh edinogo rynka obrashcheniya meditsinskikh izdeliy stran EAES // *Ekonomika Tsentralnoy Azii*. – 2024. – Vol. 8, № 1. – P. 29–52. – DOI: 10.18334/asia.8.1.120023.
2. **Mustafayev, O. Sh.** ISO 9001:2015 sifat menejment tizimi va uning afzalliklari // *Modern Science and Research*. – 2021. – № 3. – P. 45–49.
3. **Rathilall, R., Singh, K., Ramchander, M.** Insights into the effects of ISO 9001:2015 on quality and process improvement in the South African packaging industry // *Journal of Contemporary Management*. – 2024.
4. **Sidorin, V. V.** Sistema menedjmenta kachestva organizatsii s tekhnologiyami iskusstvennogo intellekta // *Organizator proizvodstva*. – 2024. – № 1.
5. **Ziyadillayeva, Sh. P.** ISO 9001 sifat menejment tizimining mahsulot raqobatbardoshligini ta'minlashdagi roli // *International Journal of Artificial Intelligence*. – 2025. – P. 510–513.